

PROGRAMMA VAN EISEN

Toelichting

Wat is een programma van eisen voor uitvoerend archeologisch onderzoek?

Op deze vraag kan op verschillende niveau's antwoord worden gegeven.

1.

Voor zover een PvE betrekking heeft op een opgraving is het een publiekrechtelijk voorgeschreven document. In de opgravingsvergunningen (ex art. 39 Monumentenwet 1988) is geregeld dat een PvE (of plan van aanpak) een voorwaarde is om een opgraving te mogen verrichten.

De vergunninghouder is verantwoordelijk voor het naleven van deze voorwaarde.

2.

Op grond van de KNA gelden er ook normen voor het PvE.

Het PvE moet zijn opgesteld door of onder verantwoordelijkheid van een senior-archeoloog. De KNA werkt door in de Nederlandse rechtsorde omdat in de opgravingsvergunningen is vastgelegd dat opgravingen moeten plaatsvinden 'volgens de in de beroepsgroep gebruikelijke normen'. In feite geeft de KNA invulling aan deze norm.

Voorts kent de KNA een goedkeuringsvereiste door de overheid. Dit is in de praktijk vaak problematisch omdat de Nederlandse regelgeving (in veel gevallen) niet voorziet in een dergelijke figuur (zie hieronder).

3.

Het PvE is behalve een publiekrechtelijk voorgeschreven document, ook een document dat in het economisch verkeer een functie heeft. Mede op basis daarvan worden onderzoeksopdrachten aanbesteed.

Het zal duidelijk zijn dat de eisen die aan een PvE worden gesteld vanuit publiekrechtelijke optiek (hierboven onder 1 en 2), verschillen van de eisen die gesteld worden vanuit privaatrechtelijke optiek (onder 3).

Het voorliggende document beoogt de standaard te zetten voor het PvE in zijn publiekrechtelijke hoedanigheid.

Uiteraard staat het partijen vrij om deze standaard te gebruiken en aan te vullen voor economische doeleinden. De overheidsbemoediging met de AMZ ziet uiteraard niet op deze aspecten.

Goedkeuringsvereiste

Het is wenselijk dat een PvE mede wordt gedragen door een overheidsinstantie (goedkeuringsvereiste uit de KNA). Dit zal evenwel niet in alle gevallen mogelijk zijn. Vandaar dat de Rijksinspectie voor de Archeologie (RIA) een handelwijze aanbeveelt die er toe leidt dat zoveel mogelijk tegemoet gekomen wordt aan dit goedkeuringsvereiste (zie hiervoor MemoRIA 4, mei 2003).

In geval 1 is het eenvoudig: er is een bevoegd gezag dat zich in een (publiekrechtelijk) besluit uitsprekt over een archeologisch onderzoek. Een PvE kan als voorschrift aan zo'n besluit worden verbonden. Besluiten als hier bedoeld kunnen zijn: monumentvergunningen (art. 11 Monumentenwet 1988), van de Staatssecretaris van OCW projectvergunningen (art. 39 Monumentenwet 1988), van de Staatssecretaris van OCW, Vrijstellingsbesluiten (artt. 15, 17 en 19 WRO), door B&W,

Ontgrondingsvergunningen (Ontgrondingenwet), door GS, Aanlegvergunningen (art. WRO).

Na invoering van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg wordt hier de bouwvergunning nog aan toegevoegd.

Voorts is het mogelijk dat in het kader van een project afspraken zijn gemaakt tussen (bijvoorbeeld) Rijkswaterstaat en de ROB. Deze afspraken zijn rechtens van een andere orde dan de bovengenoemde besluiten, maar de uitkomst is zodanig dat beslissingen tot onderzoek die in zo'n kader worden genomen kunnen worden uitgevoerd. Er is goedkeuring van het PvE door RWS en ROB gezamenlijk.

Echter, het merendeel van de onderzoeken vindt plaats in een stadium dat dergelijke besluiten (bouwvergunningen e.d.) nog niet aangevraagd worden, namelijk bij de voorbereiding van (bodemverstorende) plannen.

Stap 2

Indien een onderzoek met PvE niet rechtstreeks bij besluit wordt opgelegd wordt het PvE aan de gemeentelijk of provinciaal archeoloog voorgelegd (of adviseur van deze overheden). Dit is logisch omdat bij veel planvormingsprocessen de gemeente moet meewerken en de provincie uiteindelijk goedkeuring moet geven op een vrijstelling of bestemmingsplan.

Stap 3

Indien de gemeente noch de provincie (noch een andere overheid) een rol voor zich ziet bij het beoordelen van het PvE, en het PvE is opgesteld door de uitvoerder zelf, wordt het PvE ter beoordeling voorgelegd aan een onafhankelijk en daartoe bekwaam (senior-)archeoloog (van een ander bedrijf of universitair instituut).

Indien het PvE niet door de uitvoerder is opgesteld maar door een onafhankelijke senior, behoeft deze stap uiteraard niet gezet te worden.

Stap 4

Indien al het voorgaande niet mogelijk blijkt en de uitvoerder verricht opgravingen onder bevoegdheid van een vergunninghouder (meestal de ROB) dan wordt het PvE aan deze vergunninghouder voorgelegd.

Wijzigen van de onderzoeksopzet

Nadat het PvE is opgesteld kan het zijn dat nieuwe feiten en gewijzigde inzichten tot een wijziging van de onderzoeksopzet (incl. uitwerking, conservering) leiden. Dit kan het geval zijn tijdens en na afronding van het veldwerk. Over het algemeen is hiervan slechts in uitzonderlijke gevallen sprake. Voor dergelijke beslissingen is akkoord nodig van de opdrachtgever en van de instantie die het PvE heeft beoordeeld. De wijzigingen worden vastgelegd in een 'Nota van wijziging'.

Geldigheid

Een PvE behoudt geldigheid gedurende één jaar na opstelling (gerekend tot het moment van de melding ex art. 41 Mw).

Niet-archeologische randvoorwaarden en eisen

Dit format voor een PvE betreft uitsluitend de eisen die vanwege het archeologisch belang aan het onderzoek worden gesteld. Dit laat onverlet dat wettelijke en andere regelgeving aangaande het uitvoeren van werkzaamheden moeten worden gevolgd. (o.a. ARBO-wet). Dit format bevat geen omschrijving van (civiel)technische (rand)voorwaarden en andere niet archeologische eisen (b.v. Klic-melding). Het verdient aanbeveling deze in een aparte bijlage op te nemen om te komen tot een goed opdrachtgeverschap. Te denken is aan eigendomsgegevens en rechten/afspraken tot betredingen; beperkingen m.b.t. vergunningen, kabels & leidingen, verontreiniging etc.

Volledigheid

Onderstaand formulier dient volledig te worden ingevuld. De onderdelen 4, 5, 6 en 7 kunnen in sommige gevallen deel uit maken van een Plan van Aanpak (PvA). Indien dat het geval is, hoeven deze onderdelen niet ingevuld te worden; het PvA dient dan echter wel deel uit te maken van het PvE en daarmee van de melding ex art. 41 Mw.

PROGRAMMA VAN EISEN

LOCATIE	<i>Appingedam, Nicolaïkerk (gemeente Appingedam, provincie Groningen)</i>
PROJECT	<i>Aansluiting Nicolaïkerk - Franse school.</i>

PLAATS BINNEN ARCHEOLOGISCH PROCES	
☐ 1 Inventariserend veldonderzoek (IVO) :	<i>booronderzoek / proefsleuven</i>
☒ Opgraven	
☐ Archeologische Begeleiding	

OPSTELLER	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
Auteurs			
☐ Projectleider <i>(senior archeoloog)</i>	<i>Drs. J. Molema, Steunpunt Libau, Hoge der A 5, 9712 AC Groningen</i>	<i>2 nov. 2006</i>	
☐ Mede-opsteller(s)	<i>Drs. M. Rooke, Steunpunt Libau, Hoge der A 5, 9712 AC Groningen</i>		

OPDRACHTGEVER	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
	<i>W. van der Veen Architecten BV Hoge der A 34 9712 AE Groningen</i>		

BEVOEGD GEZAG	Naam, adres, telefoon, e-mail	datum	paraaf
☐ 1 Gemeente	<i>Gemeente Appingedam Postbus 15, 9900 AA Appingedam Contactpersoon: dhr. H.A. Wessels</i>		
☐ 2 Provincie	<i>n.v.t.</i>		
☐ 3 Universiteit	<i>n.v.t.</i>		
☒ 4 Overig / onbekend <i>(toelichten)</i>	<i>(Naam externe beoordelaar)</i>		
ROB <i>(beschermd monument/ projectvergunning/Grote Projecten)</i>	<i>Datum akkoord AMC:</i>		

UITVOEREND BEDRIJF / INSTELLING:	
Naam	<i>De Steekproef</i>
Contactpersoon	<i>Caroline Tulp</i>
Telefoon / e-mail	<i>050-5779784</i>

DATUM ONDERZOEK	
☐ 1 Start	<i>09-07-2007</i>
☐ 2 Duur	<i>Circa een week</i>

BASISGEGEVENS	
Projectnaam	<i>Appingedam, Nicolaïkerk – Franse school</i>
Provincie	<i>Groningen</i>

CMA-nr.	07F-061
ARCHIS-monument-nr	5618
ARCHIS-waarnemings-nr	<i>n.v.t.</i>
CIS-code (onderzoeksmeldingsnummer)	23272
Oppervlakte plan- of onderzoeksgebied	<i>Het onderzoeksgebied betreft de vrije ruimte tussen de Nicolaïkerk en de Franse school. De oppervlakte van het onderzoeksgebied bedraagt ca. 85 m².</i>
Huidig grondgebruik	<i>Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het kerkhof en is (grotendeels) betegeld.</i>

PERIODE(N)	COMPLEXTYPE(N)
o5 vroege prehistorie <i>(paleo/meso/neo)</i>	
o6 late prehistorie <i>(brons/ijzer)</i>	
X Romeinse tijd	<i>Wierde.</i>
X middeleeuwen <i>(vroeg/laat/NT)</i>	<i>Wierde. Funderingsresten van de voormalige kerktoren.</i>

1. Doel en reden van het onderzoek	
Doel	<i>Doel van de opgraving is het vastleggen en verzamelen van eventueel aanwezige archeologische waarden. In het bijzonder de resten (fundering) van de oorspronkelijke toren van de Nicolaïkerk.</i>
Reden	<i>Aanleiding voor het onderzoek is de geplande tussenbouw tussen de Nicolaïkerk en de Franse school. De bouwwerkzaamheden gaan gepaard met bodemingrepen die vermoedelijk leiden tot het aantreffen van waardevolle archeologische sporen in de vorm van resten van de voormalige kerktoren.</i>
Selectiebesluit (alleen na IVO)	<i>Indien waardevolle resten in het plangebied worden aangetroffen, kan het bevoegd gezag planinpassing of –aanpassing overwegen.</i>

2. Resultaten van het tot dusver uitgevoerde onderzoek	
Administratieve gegevens	
Bureauonderzoek	
Uitvoerder	<i>Libau</i>
Uitvoeringsperiode	<i>oktober 2006</i>
Publicatie	<i>dit PvE</i>
Overig onderzoek	
Uitvoerder	<i>Rijksdienst voor de Monumentenzorg (nu Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten).</i>
Uitvoeringsperiode	<i>Jaren '50 van de vorige eeuw.</i>
Uitvoeringsmethode	<i>Opmetingen ten behoeve van restauratiewerkzaamheden.</i>
Publicatie	<i>Niet gepubliceerd.</i>
Overig onderzoek	
Uitvoerder	<i>De Steekproef, drs. R. Exaltus</i>
Uitvoeringsperiode	<i>April en mei 2006</i>
Uitvoeringsmethode	<i>Archeologische begeleiding</i>
Publicatie	<i>Exaltus, R. 2006. Appingedam-Nicolaïkerk (Gr.). Een archeologische begeleiding. Zuidhorn, De Steekproef 2006-04/11.</i>
Bewaarplaats van vondsten en documentatie	
<i>Archief Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten</i>	
Resultaten: landschappelijke en aardwetenschappelijke context	
Huidig grondgebruik; (sub) recente ingrepen en verstoringen	<i>Het onderzoeksgebied is een deel van het kerkhof van de Nicolaïkerk. Bouwwerkzaamheden en bodemingrepen in de 19^e en 20^e eeuw hebben geleid tot bodemverstoringen. De omvang van de verstoringen is onbekend. Het is echter onwaarschijnlijk dat de funderingsresten van de voormalige toren volledig zijn geroid. Momenteel is het plangebied grotendeels verhard (betegeld).</i>
NAP-hoogte maaiveld	<i>Onbekend</i> Grondwatertrap <i>onbekend</i>
Fysiek-landschappelijke, geologische, geomorfologische en bodemkundige kenmerken	<i>De bodem in het plangebied is niet gekarteerd. Op basis van bekende archeologische en historische gegevens is vast te stellen dat de bodem bestaat uit wierdepakketten en ophogingslagen die ten behoeve van het kerkhof zijn aangebracht. Ook is het mogelijk dat ophogingslagen ten gevolge van stedelijke bewoning in het plangebied aanwezig zijn. Het is de vraag of onderzoek duidelijk onderscheid in de diverse ophogingslagen kan verschaffen. Direct ten zuiden van de bebouwing liggen knippoldervaaggronden van zware klei (bodemkaartcodes: kMn48C & kMn43C). Appingedam ligt in een gebied dat omschreven kan worden als een getij-afzettingenvlakte.</i>
Cultuurlandschappelijke en historisch-geografische kenmerken	<i>Het plangebied maakt deel uit van het kerkhof van de Nicolaïkerk. Het plangebied ligt op één van de wierden van Appingedam.</i>

Methoden en technieken	<p><i>Het archeologisch onderzoek wordt uitgevoerd door ontgraving van twee putten van respectievelijk ca. 9m x 5m en ca 8m x 5 m; zie bijgevoegde figuur met de onderzoekslocatie).</i></p> <p><i>De opgravingsputten worden machinaal verdiept (bandenkraan) totdat vast muurwerk (behorende tot de fundering van de toren) wordt aangetroffen. Funderingsresten worden handmatig blootgelegd. Op welke wijze en in welke mate verdiept moet worden wordt bepaald op basis van waarneming in het veld.</i></p> <p><i>Er wordt in principe niet verder verdiept dan de verstoringsdiepte van de geplande nieuwbouw, tenzij het beantwoorden van de onderzoeksvragen dieper ontgraven noodzakelijk maakt. Indien laatstgenoemde situatie aan de orde is, dient eerst overleg met de opdrachtgever en het bevoegd gezag te worden gevoerd. Gemetselde funderingsresten worden intact gelaten.</i></p> <p><i>Indien de funderingen in het verleden geheel verwijderd zijn wordt een vlak aangelegd (op een in het veld te bepalen niveau) waaruit zoveel mogelijk informatie over de wijze van funderen valt af te lezen. Archeologische sporen die in het vlak zichtbaar zijn, worden conform de geldende eisen (KNA) gedocumenteerd.</i></p> <p><i>Funderingen, funderingsresten en uitbraaksleuven dienen getekend en gefotografeerd te worden. Foto's worden gemaakt vanaf statief en moeten maatvast zijn en voorzien van een maataanduiding. Voorafgaand aan opnames dienen de funderingsresten goed schoongemaakt te worden.</i></p> <p><i>De funderingsleuven ter weerszijden van de funderingen (zie bijlage: veronderstelde vorm van de archeologische resten) dienen met extra aandacht geïnspecteerd te worden op vondsten (metaaldetectie dient deel uit te maken van het onderzoek). Vondsten uit de sleuven kunnen een datering voor de bouw van de toren opleveren. Indien de sleufvulling veel organisch materiaal bevat wordt dit bemonsterd. Monsters worden gezeefd over een 2mm zeef.</i></p> <p><i>Van de wanden van de putten wordt het profiel getekend. Per put wordt minstens één lengteprofiel vervaardigd. Indien er reden toe is, worden meerdere profielen vervaardigd.</i></p> <p><i>Vlaktekeningen hebben de schaal 1: 40; profieltekeningen hebben de schaal 1: 20. Hoogtegegevens zijn in NAP. Tekeningen worden in het veld handmatig ingekleurd (kleurpotlood) en vervolgens digitaal opgenomen ten behoeve van de rapportage.</i></p> <p><i>Opdrachtnemer dient een Klic-melding uit te voeren.</i></p>
Structuren en grondsporen	<p><i>Sporen en structuren worden KNA-conform gedocumenteerd, gecoupeerd en afgewerkt.</i></p>
Artefacten: anorganisch	<p><i>Alle anorganische artefacten worden opgetekend en verzameld. Indien sporen aanwezig zijn worden artefacten per spoor verzameld. Van hele bakstenen worden de maten opgenomen (LxBxD). Puin wordt niet verzameld; hele bakstenen wel, doch niet meer dan 5 exemplaren per soort. Gemetselde funderingsresten worden intact gelaten.</i></p>
Artefacten: organisch	<p><i>Alle organische artefacten worden opgetekend en verzameld. Indien sporen aanwezig zijn worden artefacten per spoor verzameld.</i></p>
Paleo-ecologische resten	<p><i>Paleo-ecologische resten worden alleen verzameld indien deze in een duidelijke context / spoor hebben.</i></p>
Beperkingen	<p><i>Er dient een Klic-melding te worden uitgevoerd.</i></p>

5. Uitwerking en conservering

	<p><i>Alvorens tot uitwerking en conservering kan worden overgegaan, dient een evaluatierapportage opgesteld te worden. De</i></p>
--	--